

Değerli Üyemiz, Sayın Okuyucumuz;

“Toplumsal ve mesleki eğitimi ve araştırmaları destekleyerek Türk halkının kalp-damar sağlığını korumak” hedefi doğrultusunda 1963’ten beri çalışan ve süreç içinde her etkinlik alanı için kendi iç kurallarını oluşturup titizlikle uygulayan Türk Kardiyoloji Derneği bu kez de “TKD Etik Kılavuzu”nu size sunuyor.

Bu kapsamlı ve titiz çalışmayı 2004-2006 dönemi Etik Kurulu Üyelerimiz başlattı, tamamladı. Son iki dönem Yönetim Kurullarımız tarafından incelenip tartışılan çalışma bu dönem Etik Kurulu Başkanımız Prof. Dr. Yılmaz Nişancı’nın gözden geçirmesiyle son biçimine kavuştu ve yayına hazırlandı.

Bilindiği gibi, bireyin toplumla ve öteki bireylerle ilişkilerini düzenleyen üç temel norm, uygarlık tarihinde toplumsal yaşama katılım sıralarıyla, din, ahlak ve hukuktur. İnsanlığın, uygarlığın gelişme süreci içinde giderek daha somut yaptırımlar içeren normlar ortaya çıkmakla birlikte, daha önceden toplum yaşamına girmiş olan normlar da varlıklarını koruyagelmışlerdir.

İlk norm olan din, tanrı korkusu ile “günah” saydığı tutum ve davranışların tanrı tarafından cezalandırılacağı inancına dayalı bir yaptırım gücüne sahipti. Hala da bu yaptırım gücü dini inanç sahibi her birey için geçerli ve güçlüdür.

İkinci evrede toplumsal ilişkileri düzenleme sistemine ahlak girmiştir. Söz konusu toplum veya topluluğun tüm bireylerinin oluşumuna ve uygulanmasına katıldığı; tutum ve davranışlarıyla bu kategorideki normların hem oluşturucusu, geliştiricisi hem de yargılayıcısı ve uygulayıcısı, aynı zamanda yargılananı ve uygulananı olduğu bu normların ayıp veya yanlış bulduğu edimler için uyguladığı yaptırımla çeşitli düzeylerde kınama ve toplumsal yaşamdan kısa veya uzun süreli olarak dışlamadır.

Toplumların gelişme süreçlerinde ortaya çıkan üçüncü düzenleyici kurum ise başlı başına kapsamlı bir ayırık örgütlenme düzeni de getiren, yasama, güvenlik, yargılama ve cezalandırma kurum ve kurallarını da oluşturan hukuk olmuştur.

Artık çizgisel-doğrusal bir gelişme izlemediğini herkesin kabul ettiği insanlığın uygarlaşma süreci içinde bu normların her birinde yeni gelişmeler de oldu, oluyor. Örneğin hukuk sistemine cezalandırmanın ardından topluma yeniden kazanma-kazandırma kurumları eklenmiştir ve bu süreç de devamlı gelişmektedir.

Ahlak kavramı ise, toplumun alt birimlerini oluşturan her topluluk içinde yeni değer ve kural kümelerini içeren “etik” normların doğup gelişmesine yol açmıştır. Çeşitli meslek gruplarının kendi iç düzenlerine ait olan “etik” kod ve kurallar da bu kapsamdadır.

Bu tarihsel sürecin bize anlattığı, işaret ettiği şey; uygarlık hedefinin *“bireyleri en sıkı biçimde hata yapamaz hale getirecek kuralları ve kurumları oluşturup bu hedefe varmayı güven altına alacak en sıkı uygulamayı sağlamak”* değil, *“bireylerin oluşup gelişmesine aynı biçimde katkıda bulunduğu kural, kurum ve uygulamalara kendi iradeleriyle giderek daha çok sahip çıkıp daha az aykırılık göstermesini sağlamak”* olduğudur.

Bu perspektifi göz önünden hiç kaçırmayan toplumlarda ilişkileri düzenleyen normlar içinde hukuk her geçen gün etik için daha geniş yer açmaktadır.

Toplumumuzda ise, ağırlık geçen yüz ve on yıllarda hukukun alanını daha çok genişletme yönünde olmuştur. Hiç kuşkusuz bunda çağdaş hukuk düzenine geçişte biraz gecikmemizin önemli bir payı vardır.

Öte yandan, genel uygarlık yönelişinin, bu bir bakıma “hukuk fanatizmi” diyebileceğimiz yaklaşım nedeniyle gözden kaçırılması; toplumumuzdaki çeşitli alt toplulukların, bu arada meslek gruplarının, kendi çağdaş etik kurallarını oluşturmalarını önemli ölçüde engellemiş, geciktirmiştir.

Bunun en somut örneklerinden biri, toplumsal –ve bu arada hemen her meslek için mesleki– uygulamaları çok ayrıntılı biçimde düzenleme çabasıyla oluşturulan yasalar ve tamamlayıcı kuralların yanı sıra, “tababet mesleğinin etik kurallarının” bile, yasama organının da ötesinde, yürütme erkince hazırlanıp uygulamaya koyulmuş olmasıdır: “Tıbbi Deontoloji Tüzüğü”müz Türk Tabipleri Birliği tarafından değil, 13 Ocak 1960’ta Bakanlar Kurulu kararıyla hazırlanmıştır.

Oysa bu yurdun hekimleri belki de dünyanın en eski yazılı etik kurallarına sahipti: Her hekimin, yalnız Türkiye’de değil, tüm dünyada mesleğe girerken ettiği Hippokrat Yemini Anadolu’da –İstanköy’de– doğmuştur.

Yalnızca yasa ve yönetmelikleri değil etik kuralları bile, toplumun değil devletin, hatta yasama gücünün bile değil de yürütme gücünün saptayıp uygulatması; birçok durumda kuralların, kısıtların ya uygulama gücünden yoksun olmasına; ya toplumsal, mesleki, bilimsel veya teknolojik gelişmelere uyamamaları sonucunda uygarlaşmanın aksamasına; veya hızla uygulanabilirliklerini ve saygınlıklarını yitirmelerine yol açmaktadır.

Uygulanmayan veya uygulanamayan hukuk kurallarının toplumda yarattığı tahribatsa korkunç olabilmektedir: Hukukun engellemediği veya engelleyemediği bir olumsuz davranışın, yaptırım gücü çok daha hafif olan etik kurallarla engellenebilmesi olanaksızlaşmakta; daha da tehlikelisi, toplumun hukuka, adalet ve güvenlik kurumlarına güveni sarsılmaktadır.

Bu tarihsel perspektif içinde hazırlanan “TKD Etik Kılavuzu”, tüm etik normlar gibi canlı, sürekli gelişecek bir “iç düzenleme”dir. Onu geliştirecek olanlar, Türkiye’de bu bilimsel uzmanlığın sahibi, öğreticisi ve uygulayıcısı olanlardır.

Dileğim, toplumumuzun etik normlara giderek daha geniş alanlar tanınması, uygulanmayan veya uygulanamayan ya da hızla aşınıp gündem dışı kalan hukuk kurallarının yükünden öncelikle hukukun kurtarılıp hak ettiği saygınlığa yeniden kavuşturulmasıdır.

Bu zorlu çalışmanın üstesinden başarıyla gelen TKD Etik Kılavuzu Hazırlama Kurulumuzun değerli üyeleri Prof. Dr. Yılmaz Nişancı, Prof. Dr. Nasih Nazlı, Doç. Dr. Mehmet Özkan, Dr. Mustafa Özcan ile kurulumuza kendi akademik çalışma alanlarında yaptıkları tıbbi etik konulu çalışmalarlarıyla katkıda bulunan Sayın Avukat Teknail Özderiyol ve Sayın Sosyal Antropolog, İnsan Kaynakları Uzmanı Evrim Gözener’e teşekkür ederim.

Kardiyoloji uzmanlığının sahibi, öğreticisi ve uygulayıcısı olarak bu kılavuzun da sahibi, gözeticisi ve geliştiricisi siz kardiyologlar olacaksınız.

Buna olan derin inanç, güvenç ve saygılarımla.

Prof. Dr. Çetin Erol
TKD Başkanı